

ELS USOS LINGÜÍSTICS EN L'ÀMBIT EDUCATIU

Mireia Galindo Solé

Doctora en Filologia Catalana
Servei de Suport i Recursos Lingüístics
Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya

El model lingüístic del Sistema Educatiu de Catalunya preveu que, en finalitzar l'educació obligatòria, l'alumnat ha de tenir un coneixement alt i equiparable de català i castellà (i aranès a l'Aran), a més de conèixer almenys una tercera llengua. Per assolir el ple domini del català i del castellà, i tenint en compte la situació de minorització del català a Catalunya, des dels anys 90 del segle XX s'estableixen unes mesures que garanteixen la presència i l'ús del català a l'escola. El català esdevé la llengua normalment emprada com a llengua vehicular i d'aprenentatge del sistema educatiu.

“...des de l'escola, cal preveure i generar situacions que afavoreixin l'ús del català i que contribueixin a desenvolupar motivacions positives per aprendre'l.”

Garantir l'ús del català en l'àmbit escolar és indispensable per ajudar l'alumnat a assolir una competència comunicativa i lingüística sòlida en aquesta llengua. D'una banda, és indispensable perquè tant l'ús efectiu d'una llengua, com una actitud positiva i motivacions favorables per a l'aprenentatge d'aquesta llengua, són aspectes que determinen que una llengua s'arribi a dominar. En aquest sentit, des de l'escola, cal preveure i generar situacions que afavoreixin l'ús del català i que contribueixin a desenvolupar motivacions positives per aprendre'l.

I, d'altra banda, és indispensable garantir l'ús del català en l'àmbit escolar perquè una part considerable del nostre alumnat viu en entorns en què el català té una presència nul·la o insignificant. Les dades recollides en la darrera enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP - 2018) així ho evidencien. Per exemple, a Barcelona, el català és la llengua habitual de menys del 30% de la població, i, en altres àmbits territorials com el Penedès o el Camp de Tarragona, tot just arriba a ser llengua habitual del 40%. Aquest fet implica que, en molts contextos, els infants i joves no senten la llengua catalana fora de l'escola o l'institut, i possiblement només tenen oportunitats de practicar el català en l'entorn educatiu.

A hores d'ara, comptem amb diversos estudis i informes que ens ofereixen l'estat de la qüestió, tant dels usos lingüístics escolars actuals com de la seva evolució al llarg dels darrers anys.

L'informe *Drets i usos lingüístics dels infants i adolescents a Catalunya. L'escola com a garant de la igualtat d'oportunitats* (2021), elaborat pel Síndic de Greuges de Catalunya a partir de dades de 5è de primària i de 3r d'ESO l'any 2021, evidencia que el català és **llengua vehicular** a l'escola, tant a l'educació primària com a l'educació secundària, però no és l'única llengua vehicular. Mentre que, en termes globals, l'ús i la presència del català se situa al voltant del 60%, l'ús i la presència del castellà se situa en poc més del 30%.

Segons aquest estudi, i en relació amb el tipus d'interlocutor amb qui s'usa el català **dins de l'aula**, els percentatges difereixen significativament. El 80% de l'alumnat de primària s'adreça als **docents** en català, mentre que a secundària s'hi adreça en català el 70%. Quan l'alumnat interactua dins de l'aula amb els **seus iguals**, el 50% de l'alumnat de primària ho fa en català. A secundària, és menys del 40% de l'alumnat que parla amb els seus companys d'aula en català. Al **pati**, l'ús del català davalla encara més, i se situa en el 43% a primària i en el 42% a secundària.

Els resultats d'aquest informe permeten concloure que l'ús i la presència del català a l'aula, en les interaccions amb els mestres i professors, és significativa, però no exclusiva. I que en les interaccions amb els companys, en termes generals, i tant a l'aula com al pati, l'ús del català és força inferior a l'ús del castellà.

L'Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO a Catalunya. 2006 – 2013 – 2021, elaborat pel Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2021), permet analitzar l'evolució de les pràctiques lingüístiques de l'alumnat de 4t d'ESO en els últims quinze anys.

D'acord amb les dades proporcionades en aquest estudi, **dins l'aula**, l'ús de català com a llengua de relació amb el **professorat** ha experimentat una davallada considerable. Si, el 2006, el 60% de l'alumnat declarava fer servir sempre o gairebé sempre el català per adreçar-se al professorat, l'any 2021 només el 40% deia emprar sempre o gairebé sempre el català amb els docents.

En les situacions de treball en grup, amb els **companys**, s'ha passat del 68% d'alumnat que declarava fer un ús gairebé exclusiu de català el 2006, al 21% l'any 2021.

“...l'ús de català com a llengua de relació amb el professorat ha experimentat una davallada considerable.”

Les dades proporcionades per tots dos estudis mostren que cal reforçar i potenciar l'ús de català en l'àmbit educatiu, per tal de crear oportunitats d'ús de la llengua al nostre alumnat, uns contextos d'ús que, en molts entorns, són necessaris per assegurar que l'alumnat assoleixi una competència comunicativa sòlida en català. I tot això per no deixar ningú enrere, garantir els drets lingüístics de tots els nostres estudiants i assegurar-los l'èxit personal, acadèmic i professional.

Bibliografia

Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. (2021). *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO a Catalunya. 2006 – 2013 – 2021*. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya.

Generalitat de Catalunya. (2019). *Els usos lingüístics de la població de Catalunya. Resultats de l'enquesta de població 2018 / EULP-2018*. Generalitat de Catalunya.

Síndic de Greuges de Catalunya. (2021). *Drets i usos lingüístics dels infants i adolescents a Catalunya. L'escola com a garant de la igualtat d'oportunitats. Informe breu*. Generalitat de Catalunya.